

אל"ף זעירא

אדם ובהמה תושיע ה'

נודע טעמי הקרבנות עפ"י מ"ש הרמב"ן ושל"ה הק', כי היה מהראוי שנפש החוטאת תמות, אלא שאין הקב"ה חפץ במות המת כי אם בשובו מדרכו וחייה, ע"כ מרחמי ה' צוה ליקח בהמה תמורתו ולהקריבה לקרבן נפש תחת נפש למען יחשוב, שכל מה שעושים להקרבן הזה, שחיטה, נתוח, שריפה האש, מן הראוי שיעשה לו, והקב"ה ברוב חסדיו מקבל תשובתו וחליפתו ועולה לפניו מחשבתו הטהורה שחושב כאילו נעשה לו עצמו השחיטה וכו' והשריפה.

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהלים לו, ט) "אדם ובהמה תושיע ה'", ודרשו חז"ל (הולין ה, ב) אלו בני אדם שערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה, ע"כ. והכוונה שבני אדם שערומין בדעת וחוזרין בתשובה ומביאין קרבן לכפרה חליפתו, ומשימים עצמם כבהמה שכל מה שעושים להבהמה חושבים כאילו נעשה להם, לאלו "תושיע ה'", ומקבל הקב"ה ברוב רחמי את חליפתו ותמורתו של הבהמה.

(אבני שהם - רבי ישראל יושע הרצבא)

*

התעסקו בתורה ואין אתם מתייראים מכל אלה

מובא במדרש: כיון ששמעו ישראל פרשת הקרבנות נתייראו, אמר להם משה התעסקו בתורה ואין אתם מתייראים מכל אלה, הדא הוא דכתיב "זאת התורה לעולה".

וקשה, מפני מה נתייראו אדרבא יש לשמוח שהרי מכפרים את העוונות? אלא שפחדם היה בשמעם פרשת קרבנות מה תהא עליהם בזמן שאין בית המקדש קיים במה יתכפרו, ושמו חס ושלום יקרה להם כמו דור המבול? אז ענה להם משה התעסקו בתורה ואין אתם יראים והראיות מהפסוק "זאת התורה לעולה" כמו שמובא במסכת מנחות "אמר רבה כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאות ולא מנחה ולא אשם" ואז יש כפרה אפילו בזמן שאין בית המקדש קיים.

(שבת יהודה - רבי יהודה אלבא)

פרשתנו פותחת בתיבות "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר".

כידוע הא' של ויקרא מופיעה כאות קטנה וכבר האריכו בזה מפרשי התורה, ראה "בעל הטורים" ועוד. ב"כלי יקר" כתב על כך וזה לשונו: אל"ף של ויקרא קטנה כאילו נאמר 'ויקר', וטעמו של דבר להשוות נבואת משה אל נבואת בלעם שנאמר בו (במדבר כג, ד) "ויקר", וכמו שאמרו בספרי פרשת וזאת הברכה אות שניז' "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" אבל באומות קם, ומנו בלעם. ואין הפירוש שיהיה בלעם שוה למשה בנבואה חלילה, אלא כך פירושו, שמשה השיג יותר ממה שהיה ראוי להשיג על פי הכנתו, כמו שנאמר (בסוף התורה) "אשר ידעו ה'", "אשר ידע את ה' לא נאמר, אלא לומר לך שהוא מצד הכנתו לא ידע את ה' על זה האופן, כי אם "ה' ידעו" ונתן לו תוספות שפע, "בישראל" רצה לומר בזכות ישראל, וכל שאר נביאי ישראל כל אחד לא השיג יותר מכדי הכנתו [ואולי זה כוונת חז"ל על ההבדל בין נבואת משה שהיתה גם "בזה הדבר" ובאספקלריא בלא בר, לבין שאר נביאי ישראל שהתנבאו רק "בכה" וכו'], אבל באומות העולם קם אחד לכבודן של ישראל שהשיג יותר ממה שהיה ראוי להשיג על פי הכנתו.

והנה, מהידוע שכל מה שהנביא משיג את הראוי לו על פי הכנתו, אותה נבואה דבוקה בו בעצם, והעצמות קנין דבוק לא יפרד ממנו, אבל כל מה שמשיג יותר מכדי הכנתו זהו אצלו במקרה ולא בעצם ורק מתת אלוקים היא, על כן נאמר לשון "ויקר" במשה ובבלעם, להורות שהיו שוים בזה במה שהיתה בשניהם השגה

הבונה והמתכנן עומד מבחוץ...

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו" וגו' (ויקרא א, א). לפי שהיה משה עומד בחוץ שהיה מתיירא לבוא אל אוהל מועד, כי שכן עליו הענן, אמר הקב"ה אינו דין שיהא משה שעשה את המשכן עומד בחוץ, ואני מבפנים, מיד ויקרא אל משה".

אדם המייסד ובונה בנין רוחני כמו בית כנסת או בית תלמוד, הוא הראשון שהגה את התוכנית, הוא שגייס את האמצעים הכספיים, הוא שתיכנן את המבנה של הבית, הוא שגם תיכנן את המהות הרוחנית הפנימית של הבית, משמגיע זמן חנוכת הבית הרי הוא הולך

פ.א.

מקריט נוסף על הראוי להם מצד עצמותם. ובזה מיושב מה שפירש רש"י (אצלינו ובמדבר שם) ויקר לשון עראי ולשון טומאה, והיה די באחד מהם ליתן הבדל בין "ויקר" ל"ויקרא". אלא לפי שרש"י סובר גם כן שנבואת משה היתה במקרה ולא בעצם הכנתו, ולפי זה קשה לו למה לא נכתב אצלינו "ויקר" בלא א' כלל, על כן בא כמתרץ ולומר, לפי שלשון "ויקר" משמע לשון עראי דהיינו המקרה, ומשמע נמי לשון טומאה, וזה אינו שייך כלל כלפי משה חלילה, לכך נכתבה הא' אצל משה להוציא מן לשון מקרה של טומאה, ומכל מקום נכתבה הא' זעירא לקרות "ויקר" להורות שגם בנבואת משה היתה עראי ובמקרה מצד היותה נוסף על הכנתו כאמור. עכ"ל הכלי יקר.

ונראה לי לימוד יקר מדבריו, שאל יאמר אדם מה לי להתאמץ הרי ממילא לא אגיע למדרגות גבוהות והלואי שאגיע למדרגות נמוכות, אל יאמר כן אלא ילמד ממשה שעשה את המוטל עליו עד קצה יכולתו ומכאן ואילך "לאֵל גַּמְרַ עֲלֵי" (תהלים נז, ג) - מתהווה על ידי הקב"ה, וכל המתרפה ואומר אין לי ממילא סיכוי הריהו כבלעם ח"ו, דלולי שהקב"ה בחר בו להיות נביא בשביל שלא יהיה לאומות פתחון פה, ודאי לא היה מגיע לכולם מאחר ולא עשה כל מאמץ לזכות לעבוד את ה' למרות מדרגותיו ונשאר כבהמה, ולכן יש ללמוד מכאן שגם אם בסופה של עבודה יגיע האדם רק לא' קטנה כלומר רק להשגה קטנה מכל מקום הוא בכלל ויקרא וחשיבות, ואם ח"ו יאמר הרי אחרי הכל אגיע רק לא' קטנה אז חבל על המאמץ, מי יודע אם לא יגיע בסוף ל"ויקר". שבת שלום ומבורך.

בקומה זקופה, מפגין את סיפוקו הנאתו ודומה עליו כאילו כל העולם שלו הוא.

אבל לא כן משה רבינו ע"ה, הוא עומד בחוץ, הוא אינו מרגיש שהוא הבונה והיוצר, בענוונותו הרבה הוא עומד מבחוץ כאילו אינו ראוי לבוא בתוך הבית, פועל הוא ככל הפועלים שעשו את המשכן ואולי ראויים הם עוד יותר ממנו להיות בראשונה. אין דעתו זחה עליו על שעשה וקיים את רצון ה' ואינו מתרברב להיות נראה בעיני כולם כבעלים של הבית, אלא עומד מבחוץ כאורח המבקש זכות ורשות.

(אור חדש - רבי חיים אפרים זייטשיק)

"אֲדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קִרְבָּן לָהּ" (שם ב). הדרך להתקרבות האדם אליו יתברך - "אדם כי יקריב", הוא שיהיה מוכן להקריב את עצמו עם כל חושיו וכחותיו - "מכם קרבן לה".

קול ה' בכח

שיעוריו של רבינו נודעו לשם דבר בגאונותם העצומה, הן בעמקות והן בבקיאות, כאשר הדברים מפליאים לב כל שומעיהן, והיה רבינו שוזר גמרא לראשונים וראשונים לאחרונים, מביא ראיות ממסכת זבחים לבבא קמא וממועד קטן לגיטין, ומטייל בפרדס התורה כבתוך שלו, וכבר היה מי שספר את מראי המקומות בשיעור ובדרך כלל היה המספר מגיע בין מאה וחמישים למאה ושמונים מקורות (1) אשר היה רבינו מצטטם תוך כדי שיעור אחד בבהירות נפלאה.

דרכו של רבינו היה לכנס כמה מהתלמידים לחדרו טרם מסירת השיעור, והיה מרצה בפניהם את מהלך הדברים, בכדי שיהיו הדברים ברורים ושמחים כנתינתם. ארע פעם בשנותיו המאוחרות כאשר חזר מחו"ל תשוש כח עד מאוד ביום רביעי, יום מסירת השיעור כללי, ורצה רבינו למסור השיעור כדרכו על אף עייפותו ותשישותו, אך כאשר באו התלמידים טרם השיעור לחדרו לחזור על השיעור כמנהגו, מצאוהו שנרדם, ולא רצו להעירו, עד אשר דקות ספורות קודם השיעור התעורר לפתע, ונוכח כי לא ישאר זמן לשיעור ההכנה.

רבינו אזר כגבר חלציו, דילג על ההכנה המתבקשת, ותיכף ומיד נכנס למסור השיעור, וכדרכו התחיל שוטף במים אדירים, מפרק הרים ומשבר סלעים, כמו לא היה תשוש ועייף עד לפני דקות מועטות, וקולו הולך וחזק, כקול שאון מעיר, קול ה' בכח ובהדרה של תורה.

דרישתו התמידית מתלמידיו היתה ללמוד בעיון הדק היטב, ופעמים אף גער על הלומדים בשטחיות, והיה אומר כי הם מפסידים את עיקר הלימוד בתורה, ועתידיים הם ליתן את הדין על כך. לשם כך אף הקדיש את השיעור הקבוע בליל שישי, שמטרתו היתה לחדד את התלמידים בסברות דקות וישרות לאמיתת של תורה. אך לעומת זאת היה דורש שיספיקו הרבה, והיה מעודד לסיים את המסכת בסוף הזמן, ואף מי שלא הספיק לסיימו בעיון יסיים לכל הפחות גמרא עם רש"י.

*

ואשפוך את נפשי לפני ה'

מיוחדת היתה אצל רבינו עבודתו שבלב, ברגשותיו הנעלים היה מתרגש בכל תפילה ותפילה ובוכה בדמעות שליש על צער השכינה וצערם של ישראל, ובציפייתו כי רבה היה מתחנן על קיבוץ הגלויות ובנין ירושלים.

חזון נפוץ היה לראותו מתמוגג בדמעות בברכות ההפטרות, ובפרט בברכת "שמחנו ה' אלוקינו באליהו הנביא עבדך ובמלכות בית דוד משיחך". וכן בברכות השבע ברכות אשר היה מתכבד בסידור קידושין היה מזיל דמעות כמים בברכת "שוש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה". כשהיה עולה לתורה בתענית ציבור וקורא את ההפטרות, כשהגיע לפסוק "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי, עולותיהם וזבחייהם לרצון

על מזבחי" היה רוטט בבכי נורא. כל לב היה נמס לשמע תפילתו המתרפקת וחן תחנוניו לפני הקדוש ברוך הוא, וכל השומע צלותיה דרבינו היה מתעורר אף הוא לצפות לבנין בית המקדש ולאוקמי שכינתא מעפרא.

מנהגו של רבינו במשך קרוב לארבעים שנה לגשת לפני העמוד ולשמש כשליח ציבור בכל התפילות. כשנשאל פעם לסיבת הדבר

נימק כי חושש לכך שאין עשרה השומעים חזרת הש"ץ כהוגן וממילא נמצאו ברכותיו של הש"ץ לבטלה, ולכך הקפיד הוא לירד לפני התיבה ולכוון שאם אין עשרה שומעים יהיו ברכותיו נדבה.

נוהג היה רבינו לשפוך צקון לחשו אף בעבור הטרודים בצרותיהם אשר באו להתברך מפיו, ורבים היו מזכירים לפניו שמותיהם לתפילה. ורבינו היה מתפלל בעדם בבכיות ותחנונים כאב על בניו. הוה עובדא באחד מתלמידיו שהרביץ תורה באחד הישיבות ובא לפני רבינו לתנות צערו של בחור אחד שלמד בישיבתו של התלמיד, רבינו שאל אותו לשמו ושם אמו של אותו הבחור בכדי שיוכל להתפלל עליו, משלא ידע התלמיד

מה שם אמו של הבחור, פנה אליו רבינו בתמיהה: "כיצד יתכן הדבר שאינך יודע שם אמו של תלמידך, אני יודע שמך ושם אמך משום שלפני כשבע עשרה שנה פנית אלי לבקש ברכה, ומאז איני חדל מלהתפלל להצלחתך!"

*

במצוותיו הפץ מאוד

מן המפורסמות היה דקדוקו של רבינו בהלכה. ובכל דבר וענין היה מכריע כדעת המשנה ברורה, אשר היה חרות על לוח ליבו, ואף מסר מידי יום ביומו שיעור הלכה בדברי המשנה ברורה, וטורח לברר דבריו הדק היטב, ופעמים היה מתעכב כמה ימים בשיעור על סעיף קטן אחד במשנה ברורה.

מלבד זאת היו לרבינו כללים בפסק בדברי המשנה ברורה, ומתוך דקדוק לשונו היה לומד מתי דעת המשנה ברורה להכריע כדעת אחד הפוסקים ואימתי מביאו רק כצד נוסף. ובכל 'רוצה לומר' של המשנה ברורה היה מדקדק מה כוונתו. עד שסיפרו תלמידיו שאף בשנותיו האחרונות כאשר היה תלמיד אחד מקריא את דברי המשנה ברורה ורבינו היה יושב כנגדו ונראה כמתנמנם, כאשר היה הבחור מקריא 'רוצה לומר' של המשנה ברורה והיה עובר עליו בלא הסבר, היה רבינו פוקח עיניו ודורש שיבאר מהו ה'רוצה לומר', ולא היה מניח לו להמשיך עד שנתבאר היטב כוונת דברי המשנה ברורה.

ביראתו הקודמת לחכמתו היה רבינו מדקדק על כל קוצו של י"ד בקיום ההלכה, אף כשהדבר היה כרוך בטרחה מרובה. ענין שכיח היה כשהיה הולך לישון בלילה ולאחר זמן מה היו מתקשרים מחו"ל עם שאלה הלכתית, וכיון שכבר פרש לשנתו היה רבינו מברך שוב ברכת התורה, אך לאחר מכן לא רצה לחזור לישון שהרי יכנס לספק ברכת התורה כשיקום בבוקר, ואין ליכנס

מכך, ממש כאילו חתכו בבשר החי, בסערת רוחו פנה לכעשרים אברכים וביקש מהם להקדיש חצי שעה מלימודם לזכותו והוא ישלם להם על כך. ורק לאחר שניאותו נתיישרה דעתו.

*

מורה ודאין

מלבד היות רבינו ראש הישיבה ומורה דרך בתורה ובעבודת ה' שימש אף כמורה הוראה לרבים בדבר ה' זו הלכה. פסיקותיו הרבות בכל ארבע תלקי שולחן ערוך באו מתוך לימוד בעומק העיון, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ובקיאותו בכל דברי הפוסקים היתה מפליאה כל רואיה. שאלות רבות וסבוכות היו מגיעות לפתחו ובכולם היה מצביע על המקום המדויק בו מופיעה שאלה כגון זו בדברי הפוסקים. אברכים שהיו באים אצלו להיבחן לקבלת היתר הוראה אחר שעשו לילות כימים בלימוד וליבון ההלכה בעיון ובקיאיות, היה רבינו מפתיע אותם בשאלות סבוכות הנוגעות לכל פרטי ההלכות, השולחן ערוך ונושאי כליו, ודורשות עיון רב בכלל הסוגיא בכדי לענות עליהם.

כל ימיו היה רבינו מקפיד שלא לענות את הדין ולא ליתן לשואל להמתין כלל, לא היו בביתו שעות קבלת קהל, וביתו היה תמיד פתוח לרווחה, עד שהתבטא פעם שמעולם לא נעל את ביתו במפתח. ואף כשהיה פורש לשנתו הקצרה היה מתעקש שכאשר בא שואל או כאשר מתקשרים אליו בטלפון לשאול בדבר ה' - יעירוהו תיכף.

פעמים היו שואלים שהיו מטרידים את רבינו בשאלות שונות ומטריחים אותו על לא כלום, אך רבינו היה משיב להם בנעימותו האופיינית ובאורך רוח, זאת למרות דקדוקו העצום שלא לבטל אף רגע בחייו. אכן, בכל שאלה שהיא, הן אותן הקלות והן בשאלות חמורות שנצרך להם כובד ראש לפסוק להלכה, תיכף ומיד אחר שגמר לענות היה רבינו שקוע שוב בתלמודו כאילו לא ארע דבר.

וכפי שהיה כוחו של רבינו בהקפדתו בדבר הלכה, כן היה כוחא דהתירא אצלו חזק ואמיץ. ובפרט כאשר שקל במאזני שכלו שכר חומרא כנגד הפסדה, ולכך היה מורה להקל בכמה ענינים כאשר נוסף להם שיקול אחר.

לספק בידיים, וכך היה נשאר ער במשך כל הלילה משום ספק זה. כן סיפרו, כי כאשר עבר רבינו ניתוח ושכב על מיטתו ביסורים איומים, כינסו מנין לתפילת מנחה בחדרו, והתאמץ רבינו לעמוד לתפילת שמונה עשרה בכוחות על אנושיים תוך כדי כאבים נוראים, ולדידו היה זה בלתי יתכן אחרת, הרי כך היא ההלכה...

סיפר אחד מתלמידיו, שפעם אחת פסק רבינו לאדם שהיה קשה לו הצום מאוד, לאכול תפוח אדמה לא מבושל, או לשתות מים מרים שאינם ראויים לשתיה ויאכל בחצי שיעור. התלמיד שמר פסק זה, ולאחר כמה שנים, כשהיה זה כבר בעת זקנותו של רבינו ובצום תשעה באב היתה חולשתו גדולה, הביא לו התלמיד מים מרים, ואמר לו, הלא רבינו פוסק שמותר לשתות מים מרים בחצי שיעור למי שקשה לו הצום מאוד. רבינו הסכים ונטל הבקבוק ממנו. אלא שלאחר הצום בא התלמיד בסתר לבדוק כמה שתה רבינו מאותו בקבוק, ונוכח לגלות שהבקבוק נותר בעינו ולא שתה רבינו ממנו כלום...

נקיון הבית בפסח

בענין נקיון הבית לפסח היה רבינו מורה לנקות את הבית רק מחמץ ולא להשתעבד בנקיון הבית יתר על המידה, והורה שאפשר לכבס את כל הבגדים ועל ידי זה יהיו הפירורים מטונפים קצת, ודי בזה לצאת ידי חובה. כל זאת להקל על עקרות הבית אשר רבות מהם באות לליל הסדר עייפות ורצוצות מעבודות הנקיון המרובות. כמו כן היה מיקל בכמה ענינים כאשר נוסף לזה השיקול של חולשת העצבים בדור האחרון, והכל בשום שכל ובמשפט כדעתה של תורה.

מתוך כל הנהגותיו הנסותרות של רבינו שכמעט ולא נודעו ברבים, היה ענין הציציות הרבות דבר המפורסם בפי כל, רבינו היה לובש עשרות ציציות, במשקל כולל של כשלושים קילו, ושום דבר לא מנע ממנו ענין זה, אף בימות הקיץ החמים כאשר החום היה בלתי נסבל היה רבינו יושב לבוש בציציותיו. ואף כאשר התקינו מזגן בביתו לא הסכים שיפעילו אותו משום שהדבר הפריע לרבנית ע"ה, ורק אחר פטירת הרבנית הסכים שיפעילו את המזגן.

עובדא הוה, שהיה בירושלים חום נורא מאוד, והטליתות הרבות גרמו לו ממש לכוויה, פנו אליו מקורביו ואמרו לו: "רבינו, עד כאן!", והוא השיב: "מי שחם לו כאן בעולם הזה - יהיה לו קר לעולם הבא".

טעמו של רבינו בלבישת הציציות לא נודע. רבינו עצמו כשנשאל אודות הציציות היה אומר כי כל ציצית היא מצוה בפני עצמה, ועל ידי לבישת הציציות מקיים מצוות רבות. אך השומעים היו מבינים כי טעמו האמיתי כמוס הוא עמו.

עם זאת, כאשר עבר רבינו טיפול רפואי בזקנותו, הורה לו הרופא להוריד כמות ניכרת מטליתותיו וציציותיו, ורבינו חש כאב גדול

הלא נהפוך הוא כי מתחלה צריך להשביח החמץ ואחר כך בא לאכילת מצה.

אכן יבואר על פי דברי הזוה"ק (זוהר ב קפג, ב) שהקשה למה לא נאכל מצה בכל השנה, ותיירץ שם כי כאשר נתקדש ונתרפא במיכלא דאסוותא פעם אחת שוב לא נצרך עוד, ע"ש. וז"ש הכתוב "מצות יאכל שבעת הימים" כאשר תתקדשו ותטהרו באכילת מצה בשבעת הימים בפסח הנה זהו יועיל לכם ש"לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר" כל השנה, כי חמץ ושאר הוא מרומז לבחינת יצר הרע - שאור שבעיסה, וע"י קדושת אכילת מצה "לא יראה לך שאר" ר"ל לא ייטיבו בעיניך תאוות היצר הרע ומחשבתו לעולם כנ"ל. (תפארת שלמה)

ההשכינה הקדושה נקראת "זאת" (תפ"ש שבה"ג).

*

עריבות באכילת מצה: "בערב תאכלו מצות" (שמות יב, יח). לשון עריבות ומתיקות כמ"ש "והערב נא כו' את דברי תורתך בפנינו" שיהיה המצוה זו של אכילת מצה מתוק לחיך ותערב לנפש. כי היא מצוה זמניות פעם אחת בשנה כו'.

*

אכילת מצה מועילה לשיטת האדם מיצרו: "שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מִצַּת כּו' מִצּוֹת יִאָּכַל אֶת שְׁבַעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חֻמֶּץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ" כו' (שמות יג, ו-ז). יש לדייק בסדר הכתוב שהקדים אכילת מצה למצות השבתת חמץ ולא דבל יראה,

הכנת החג מתחילה מראש חודש: כתב בספה"ק תפארת שלמה (מועדים, לשבת הגדול) וז"ל: "ונחזור לענייננו שעיקר היא ההכנה קודם פסח על המצות הנוהגים בחג הקדוש. וזה הפירוש (הגדה) "יכול מראש חודש תלמוד לומר ביום ההוא", פי' שההכנה יכול להיות מראש חודש תלמוד לומר "ביום ההוא". שילמוד את עצמו שיהיה יכול לומר ביום ההוא לספר יציאת מצרים וכל המצוות הנוהגים בלילה זאת צריך הכנה על זה מראש חודש". עכ"ל.

*

עבודת חודש ניסן: "ועבדת את העבודה הזאת בחודש הזה" (פ' בא). כל עבודת האדם בחודש הזה, חודש ניסן, היא לאוקמי שכינתא מעפרא, דכידוע

חמץ בפסח דלוקה דחשוב לאו שיש בו מעשה אף דעצם הלאו הוא מה שהחמץ ברשותו וזה אינו במעשה מ"מ כיון שבא ע"י מעשה חשוב לאו שיש בו מעשה. ומקשים דהרמב"ם הל' חגיגה פ"א הל' א' כתב דאם נכנס לעזרה ברגל בלי קרבן חגיגה דאינו לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה דהלאו הוא ה'ראיית פנים ריקם' ובזה אין מעשה, ולמה לא נאמר גם כן התם דילקה, כיון דבא ע"י מעשה דהיינו מה שנכנס לעזרה.

וליישב היה נראה דגבי חמץ המעשה של אפיה או קנין הוא הגורם במישרין ללאו, דכיון דקנה החמץ ממילא עובר בבל יראה, ולכן כיון דהלאו בא ע"י מעשה סובר הרמב"ם דחשוב לאו שיש בו מעשה ולוקה, משא"כ גבי לאו ד"לא יראו פני ריקם" עצם הלאו בא ע"י החיוב להביא קרבן ואינו מביא, והמעשה של כניסה לעזרה היא גורמת שיהא חיוב להביא קרבן, וכיון שנתחייב בקרבן ואינו מביאו עובר בלאו דלא יראה - ולכן כיון דהלאו אינו בא בתוצאה ישירה מהמעשה אלא ממה שנגרם ע"י המעשה, לא חשוב לאו שיש בו מעשה ואינו לוקה עליו. [ע"ע בחידושי הגר"ח הלכות חו"מ מה שכתב בזה בשיטת הרמב"ם (המגיה)].

הקשה ב"שאגת אריה" סי' פ"א על תוס' פסחים דף כט, ב, דכתבו דאינו עובר על בל יראה בחמץ שמשהה על מנת לבערו דניתק לעשה ד"תשביטו" - האם נאמר דמותר לגזול על מנת להשיב, הא בינתיים עובר הלאו, ומה שניתק לעשה הוא רק כפרה על העבירה, אבל בודאי אסור לכתחילה.

ונראה דכוונת תוס' היתה דכיון דהלאו דבל יראה מנותק לעשה ד"תשביטו" זה מגלה דהלאו הוא להחזיק החמץ בתורת בעלות, וכיון דמשהה על מנת לבערו אינו מחזיקו בתורת בעלות ואינו עובר הלאו. משא"כ גבי גזל דהעבירה הלקיחה בודאי עובר העבירה בשעת מעשה, ומה שמישב אחר כך הוא רק כפרה על העבירה.

ועל עצם יסודו דבגונב על מנת להחזיר עובר בלאו דגניבה באמת נחלקו בזה רבוותא כמו שהביא הקצות סי' שמ"ח ס"ק א' דדעת הש"מ דבגונב על מנת להחזיר אינו עובר לאו דגניבה כלל, והקצות הוכיח מהרמב"ם בספר המצוות דעובר בלאו אף דרק עושה לצערו ויחזיר לו לאחר שעה ע"ש.

*

פסק הרמב"ם הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג, דאם אפה או קנה

ביעור [לכה"פ מדרבנן מחשש שמא יבוא לאוכלו]. והוא כשיטת הרי"ף והרמב"ם הנ"ל. [שלא כדעת הפר"ח (תמב"ח, 1) והגר"א (סוף תמב) ושאגת אריה (סוף פא) שפחות מכזית אפ"ל מונח בכלי פטור מביעור, ואף אין בו חשש אכילה מחמת חוסר חשיבותו. והוא כשיטת התוס' ור"י מפר"ז ותה"ד הסוברים שאין בפחות מכזית דין ביעור].

הכרעת המ"ב (תמב"ג) כדעת רוב פוסקים שאף פחות מכזית צריך ביעור [אא"כ הוא מטונף וכדבסמוך].

וכבר כתב הב"י (תמב"ז) שלא האריך בדינים אלו מפני שבלא"ה נהוג עלמא לבער ולבדוק שלא יהא אפילו משהו חמץ, וכמש"כ הרא"ש שישאל קדושים הם וגוררים כל חמץ הנמצא אפילו בכתלי הבית (הובא בשו"ע תמב, 1). (קונטרס הלכות פסח)

דין ביעור חמץ בפחות מכזית

הנה במשנה פסחים (מה). אמרו 'בצק שבסדקי עריבה, אם יש כזית במקום אחד חייב לבער, ואם לאו בטל במיעוטו'. ומבואר שפחות מכזית אין בו חובת ביעור, ונאמרו בגט' שם כמה חילוקים. ומצינו שנחלקו הראשונים למסקנת הסוגיא אם יש חיוב ביעור בפחות מכזית באופן שאינו עשוי לחזק: א. שיטת רש"י והרי"ף והרמב"ם (ב"ט) שאף פחות מכזית חייב לבערו. ב. שיטת תוס' (מה) והטור (תמב"א) בשם הר"י מפר"ז ובתרומת הדשן (פסקים קסד) שאין חיוב ביעור לפחות מכזית [אא"כ יש כמה חצאי כזית בכלי שהכלי מצרפם, וכן בבית חיישינן שיצטרפו].

ולדינא: דעת הט"ז (תמב"ה) ומג"א (סק"י) ופמ"ג (א"א סק"ב) וגר"ז (סעיף כח) ומ"ב (סקל"ג) וחזו"א (קטז, ג ד"ה שו"ע) שאף בפחות מכזית חייב

בדיקת חמץ על ידי פנס

הנה כיום שיש אפשרות לבדוק ע"י פנס, שיש לו מעלה שאינו נוטף ואין בו חשש שריפה, וגם יכול להאיר עמו במקומות דחוקים, ולכאורה יותר טוב להשתמש בו [ובודאי לא גרע מאכסדרה שאפשר לבדוקה לאור החמה, וה"ה בזה]. מיהו ודאי אין לבטל מנהג אבותינו שמקורו ממשנה ודינא דגמ' [ריש פסחים] וכדילפינן לה מקראי לבדוק לאור הנר, ולכן עכ"פ הברכה ותחילת הבדיקה יעשה בנר, ואם אח"כ נוח לו בפנס יכול להשתמש בו. ובכל גווניו אין לברך על פנס אף בשאין לו נר, כיון שתיקנו רק על נר כדרשות שבגמ' שם [כ"כ בקובץ מבקשי תורה (ח"ב עמ' תנה) בשם הגרש"ז אויערבאך]. (קונטרס הלכות פסח)

*

דקדוק בהלכות פסח

ידוע כמה טרחו גדולי הדורות בבדיקת חמץ לבדוק אחרי כל חשש משהו, ע"י מעשה רב (אות קעח) שזמן הבדיקה אצל הגר"א היה נמשך למאוד. ובכתב סופר (או"ח יז) העיד על מה שראו עיניו אצל אביו החתם סופר שהיה מרבה לבדוק בכל הבית והעליה והלול וכל מקום שאפשר באיזה מציאות להכניס שם חמץ, ואע"פ שהיו לו בנים ובני בית ותלמידים ובחורים שהיו כדאים לסמוך עליהם מ"מ היה עושה בעצמו גם מה שלא היה לפי כבודו וכו'. ובספר ארחוה רבינו (ריש ח"ב) שבעל הקה"י היה מקדיש זמן רב לבדיקת חמץ.

*

"ליל שמרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שמרים

לְכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם" (שמות יב, מב).

רמז יש בזה שכן אנו רואים שגם אותם שאינם מדקדקים כל כך בדקדוקי מצות, אבל בפסח כולם מדקדקים ונזהרים אפילו במשהו, כולם מכינים עצמם הכנה דקדושה באמת. ואומר הכתוב "ליל שמורים הוא לה" - על ידי שהלילה שמור הוא לה', ר"ל נשמר מכל צד של פגם עבירה, וקדוש הוא לה', ע"כ "שמורים לבני ישראל לדורותם" - להשפיע על הדורות הבנים והבנות לנטוע בתוכם נטיעה קדושה. וזה רמזה תורה ליל שמורים הוא לה' - רצון ה' ב"ה שהוא הלילה הזה לה' שמורים לכל בני ישראל לדורותם - ללילות כל החיים.

(הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זצ"ל)